

Når sensuren gir epidemien et navn

– *verken grisen eller Spania har skylden*

AV DAG THELLE, UIO

I slutten av januar eller begynnelsen av februar 1918 begynte Loring Miner, en allmennpraktiserende lege i Haskell County i Kansas, å legge merke til et stadig økende antall pasienter med klassiske influensa-symptomer. Flere av pasientene døde, og Miner reagerte på at det ofte var de unge voksne som døde i den akutte fasen av sykdommen. Skoler og offentlige møter ble stengt. I lokalavisen var det notiser om syke pasienter, men ellers var det ingen som rapporterte noe dramatisk. I midten av mars 1918 var det over i Haskell County. Men en ung rekrutt, Dean Nilson hadde vært hjemme i Jean i Kansas på permisjon fra Camp Funston – en militær treningsleir om lag 500 kilometer unna. Den 28. februar dro han tilbake til Camp Funston. Til de 56000 andre rekruttene som forberedte seg på krigen i Europa.

Den 4. mars sykmeldte en menig soldat seg – en kokk – med influensa. I løpet av de neste tre ukene måtte over 1100 soldater tas inn i militærpsykehusene i leiren, og flere tusen andre ble behandlet i forlegningene. Bare 38 av soldatene døde. Det var flere enn ved vanlig influensa, færre enn i Haskell County, og ikke mange nok til at man laget noe stort vesen av det. Men fra Camp Funston ble det transportert soldater ut over hele USA. Den 18. mars kom det første

influensatilfellet i Georgia, og ti prosent av troppene ble syke. Og så falt dominobrikkene over ende. Militærleir etter militærleir ble rammet, og i april slo sykdommen til i Paris, omtrent samtidig med Italia. Nå fikk sykdommen et navn; Spanskeesyken eller Spanish flu. Spanske aviser skrev om sykdommen. I motsetning til franske, tyske og britiske, som ikke rapporterte om negative hendelser som kunne skade krigsmorale. At den spanske kongen Alfons XIII ble alvorlig syk bidro nok også til publisiteten i Spania. Også amerikanske aviser var tause. President Wilsons administrasjon hadde i mai 1918, fått vedtatt en «opprørslov» som truet med inntil tjue års fengsel for offentlige uttalelser som kritiserte USAs regjering (loven ble opphevet i 1921). Omtale av store sykdomsutbrudd ble oppfattet som upatriotisk og ble stoppet av sensuren, dermed tok det tid før det amerikanske publikum forsto omfanget av katastrofen. For verre skulle det bli. Sykdommen ble tillagt spanjolene, men det mest sannsynlige er at epidemien startet i Nord-Amerika. Like lite som grisene er skyld i dagens influensa var Spania skyld i pandemien i 1918–1919.

Litteratur

John M. Barry, *The Great Influenza*, Penguin Books 2004.